

Hálózatok, regionális rendszerek

04/146

POTTS, David: The new People's Network service. VINE. 33.vol. 2003. 3.no. 115-118.p.

A People's Network új szolgáltatásai

Ember-gép kapcsolat; Közművelődési könyvtár; Számítógép-hálózat

A *Resource* vezető tanácsadója beszámolója szerint jelenleg az ún. *People's Network* (A lakosság számítógépes hálózata) – a továbbiakban PN – program több mint 4 ezer angol közkönyvtárban biztosít internet-hozzáférést. Az infrastruktúra kiépítése 2002 végén befejeződött, a következő feladat az új szolgáltatások biztosítása. A fejlesztés egy olyan zsilip (gateway) kialakítására koncentrál, amely potenciálisan minden közkönyvtár számára biztosítja a szükséges elektronikus dokumentumokat.

„A jövő keretei” címmel 2003 februárjában tette közzé a kulturális tárca (DCMS) tíz évre szóló közkönyvtári programját, melyben a PN szerepére számos utalás történik a hálózatfejlesztéssel, az egyetemes internet-hozzáféréssel és új elektronikus szolgáltatásokkal összefüggésben. Válaszképpen a *Resource* elkészítette megvalósítási tervét – ebben olvasható a „Digitális állampolgárság” fejezet is -, és leírták, milyen szerepet szánnak a közkönyvtáraknak.

A *Resource* már az országos „zsilip” kialakításához is hozzáfogott: elkészült ennek demo változata (Project 247), amely már a szűkebb szakértői kör előtt jól vizsgált. Az elkészült esettanulmányok

azt vizsgálták, miképpen lehet az új szolgáltatással párbeszédet folytatni, milyen elektronikus dokumentumokra volna szükség – elsősorban a távoktatásra, a helyörténetre és a közhasznú információkra koncentrálva. (A demo változat még alkalmatlan a PN „arculatának” a megjelenítésére.)

Az új szolgáltatás kialakítását az *Új Lehetőségek Alap* (New Opportunities Fund) félmillió fontos kereettel támogatja. A szolgáltatás két dologra, a keresési felületre és a tartalomra összpontosít. A *keresési felületet* úgy alakítják ki, hogy mindenki igénye szerint használhassa (testreszabás), és minél többen érthessék el – ezért az oktatási tárca (DfES) egyik programjával (*Cybrarian*) is együttműködnék, amely a használók képzésével foglalkozik. A *tartalom* – vagyis az információforrások – több összetevőből épül fel:

- on-line felvilágosítás (a nap 24 órájában),
- információk *A hely szelleme* anyagából (kezdetben gyűjteményi, később tárgyi szinten is a www.enrichuk.net portálon keresztül),
- központi kézikönyvtár biztosítása,
- elektronikus közigazgatás (e-government),
- elektronikus távoktatás (e-learning),
- könyvtárosok kézikönyvtára (a jelenlegi anyagok zömét – ld. www.peoplesnetwork.gov.uk címen – átdolgozzák majd).

Célkitűzésük szerint valamennyi angol közkönyvtárban elérhető lesz a szolgáltatás a könyvtár honlapjáról csatolás formájában. A következő teendő a projektfelelősök első munkaértekezletének megrendezése, amelyre meghívást kap minden érdekelt: az oktatási tárca, az ún. e-Envoy- hivatal, az IT-menedzserek és a könyvtárvezetők egyesülete egyaránt.

Az új szolgáltatás olyan korszerű hálózati forrást kínál majd, amely a hagyományosan kiváló köz-könyvtári szolgáltatások előzményeire építve biztosít virtuális könyvtári környezetet a használók számára.

(Murányi Lajos)

04/147

HUNDIE, Kebede: Library operations and Internet resources = *El.Libr.* 21.vol. 2003. 6.no. 555-564.p. Bibliogr.

Internetforrások felhasználása a könyvtári munkában

Munkafolyamat; Számítógép-hálózat; Szolgáltatások használata

A különböző könyvtári tevékenységekben számos internetforrás használható fel. A gyarapítás kiemelkedő forrása az AcqWeb (<http://acqweb.library.vanderbilt.edu>), amely számtalan szolgáltatást kínál. Kapcsolatokat nyújt a kiadókhoz, verifikációs forrásokhoz.

Több kiadó katalógusa elérhető a weben, ezek közül néhány kiadók közötti kereszt-kereséseket is lehetővé tesz.

Az Amazon.com az egyik legnagyobb on-line könyvesbolt, amelyben a könyvek mellett videókat, CD-eket is rendelhetünk.

A gyarapító könyvtárosoknak nagy segítség a különböző OPAC-ok tanulmányozása is.

Partnereikkel e-mailben tudnak kommunikálni, és részt vehetnek az e-mailre alapozott vitafórumok munkájában. Ilyen fórum az AcqWeb oldalain található ACQNET is. 1990 óta működik, 1700 résztvevője van, és archívuma 1991-ig visszamenőleg kereshető.

Az ingyenes elektronikus könyvek és folyóiratok jó lelőhelye a WWW Virtual Library (<http://www.vlib.org>), vagy az Internet Public Library (<http://www.ipl.org>), továbbá az Electronic Library of Mathematics ([\[dex.html\]\(http://dex.html\)\). Az Online Books Page elnevezésű oldalon \(<http://onlinebooks.library.upenn.edu/>\) 1500 könyv teljes szövegéhez jutunk hozzá ingyenesen.](http://emis.ru.ac.za/journals/in-</p>
</div>
<div data-bbox=)

Az osztályozás és a katalogizálás számára is számos eszközt kínál a web. Mivel a legtöbb bibliográfiai adatbázis előfizetéssel használható, az OPAC-ok nyújtotta lehetőségeket vehetjük igénybe ingyenesen. Ezek megtalálásában segít a Libdex (<http://www.libdex.com>), amelyen összegyűjtve találhatóak a könyvtárak honlapjai és WebOPAC-jai. Az osztályozás és a katalogizálás számos elektronikus vitafórum témája. Ilyenek az AUTOCAT, az INTRECAT, a COOPCAT és a USMARC-L.

Az elektronikus folyóiratok azonosításában segít a Serials in Cyberspace (<http://www.uvm.edu/~bmaclenn/>), a folyóiratok vitafóruma pedig a SERIALST.

Az internet ma a tájékoztatás egyik leghasznosabb forrása. Sokan óvnak azonban attól, hogy azt higgyük, a hagyományos tájékoztatás teljes egészében helyettesíthető az internetes forrásokkal. Inkább azt kell gondolnunk, hogy a kettő kiegészíti egymást. Az internet adta előnyök kihasználásához megfelelő készségekkel rendelkező könyvtárosokra van szükség, különben ők is csak idejüket vesztegetik a hálón való szörfözéssel. Ezért is jók azok az oktató anyagok, amelyek ezeknek a készségeknek az elsajátítását segítik (pl. <http://lcweb.loc.gov/global.internet/training.html>, <http://www.lib.berkeley.edu/TeachingLib/Guides/Internet/Whatis.html>).

Az internetes tájékoztatásban egyaránt ott vannak az előfizetéses és az ingyenes források. Az utóbbiak körébe tartozó keresőszolgálatok többsége rendelkezik strukturált tematikus listákkal. A Yahoo-nak van jól használható tájékoztatási alkönyvtára (<http://www.yahoo.com/Reference/>).

Hasznos a LookSmart.com és az Excite.com is. A Onelook Dictionaries (<http://onelook.com/index.html>) segítségével 740 különböző szótár és lexikon keresésére van módunk. Hasznos forrás az Argus Clearinghouse ([KÖNYVTÁRI FIGYELŐ 2004. 2.](http://www.clearinghouse.</p>
</div>
<div data-bbox=)

net/), vagy a Bartleby.com Great References Online (<http://www.bartleby.com/reference/>). A Librarians Index to the Internet (<http://www.lii.org/>) 9000, könyvtárosok által válogatott és értékelt forrást tartalmaz.

A felhasználóképzés területén figyelmet érdemel a Dictionary of Online Resources for Information Literacy (<http://www.cas.usf.edu/lis/il/index.html>). Terminológiai szempontból érdekes az Online Dictionary of Library and Information Science (<http://www.wcsu.edu/library/odlis.html>).

Az Internet Library for Librarians (<http://www.it-company.com/inforetriever/>) a könyvtárosok érdeklődésére számot tartó források átfogó gyűjteménye.

(Koltay Tibor)

04/148

LOO, Alfred – LU, Ming-te – BLOOR, Chris: Internet surfing for the blind: a prototype = *El.Libr.* 21.vol. 2003. 6.no. 576-590. Bibliogr.

Internet a vakok számára: egy prototípus bemutatása

Ember-gép kapcsolat; Fejlesztési terv; Információtechnológia; Számítógép-hálózat; Vak könyvtárhasználó

Sok országban elhanyagolják a vakoknak az internet-hozzáféréshez való jogait, mert a weboldalakat normális látású emberek számára tervezik. Emiatt sok vak ember kénytelen lemondani az internet hasznáról, és ennek következtében életminőségének javulásáról. Ahhoz, hogy a vakok is internetezhessenek, egy speciális ember-gép interfészre van szükség (human-computer interface, HCI). A cikk bemutat egy vakok számára kidolgozott projektet. E kutatás célja egy új HCI modell és a hozzá tartozó számítógépes rendszer kifejlesztése a vakok és gyengén látók számára, melynek segítségével ők is böngészhetnek a világhálón. A cikk felméri az alkalmazási lehetőségeket és ezek hatását is.

(Autoref.)

04/149

Van RIEL, Rachel: How user-centred content delivers success on the Web = *VINE.* 33.vol. 2003. 3.no. 137-142.p.

A használó igényeire épülő tartalommal lehetünk csak sikeresek a weben

Használó; Honlap; Olvasásra nevelés; Számítógép-hálózat; Támogatás -pénzügyi -állami, hatósági

Számos közkönyvtári webhely olyan, mint a hagyományos gyűjtemények. Tele vannak kincsekkel azok számára, akik tudják, mi van ott, és időt is szánnak felfedezésükre, a többség számára azonban láthatatlanok maradnak. Pedig, ha három kattintásnál többre van szükség ahhoz, hogy valami érdekeshez jussunk, a felhasználók egyszerűen nem kísérelteznék tovább, vagy máshová mennek.

A Whichbook.net éppen azoknak szól, akik nem tudják, mit keresnek. A szolgáltatás alapjául szolgáló Yomeus szoftvert egy pszichológus készítette, és a Whichbook nem a rendelkezésre álló olvasmányok listáját kínálja, hanem az olvasó szubjektív ítéletére bízta, mit tekint jó olvasmánynak. A vidám/szomorú, könnyű/nehéz stb. párok által megjelölt jellemzők közötti skálán tologombokkal választhatunk. Szélsőséges értékeket is megjelölhetünk, de a teljesen vidám és a teljesen szomorú közötti tulajdonságot is választhatunk. Négy kapcsolóval ilyen módon egészen összetett igények jelölhetők meg. A rendszer a választásnak leginkább megfelelő három művet adja ki, a választásnak való megfelelés csökkenő sorrendjében. Ez a folyamat nem ismert mennyiségekben végzett célzott keresés, hanem kísérlet, amelyben játékosan hozunk létre egy-egy keveréket elemek elvételével és hozzáadásával.

A Whichbook lehetővé teszi a főbb szereplők nemének, korának, a cselekmény helyszínének kiválasztását is.

A nyitó oldalon azonnal ott van a kiválasztást lehetővé tevő felület, hogy a már gyakorlott felhasználó

lőknek ne kelljen a bevezetőt tartalmazó oldalakon végig menniük, vagy kattintással továbblépniük. A formai kialakítás fontos szempontja volt az is, hogy a keresés és annak eredménye ugyanazon a képernyőn, egymás mellett legyen látható. Sikert aratott az a forgó földgömb, amelynek segítségével a cselekmény helyszínéül szolgáló országot választhatjuk ki.

A Whichbook a látássérültek számára is elérhető. Szöveges változata ugyanazokat a kifinomult funkciókat kínálja, mint a grafikus felületű, azonban egér nélkül, csak a billentyűzet segítségével kezelhető, és a felolvasó szoftverek is használhatók hozzá. A fejlesztésben együttműködtek a Vakok Nemzeti Könyvtárával (National Library for the Blind, NLB), amelyik saját Whichbook-változatában a Braille-írással írt, kölcsönözhető könyvek adatbázisát is tartalmazza. A gyengén látók számára pedig létezik nagybetűs változat, amelyen azonban nem jeleníthető meg ugyanazon a képernyőn a keresés és annak eredménye.

Az adatokat 130 olvasótól vették, akik brit közkönyvtárak olvasói, a Poetry Society tagjai vagy az NLB használói. Ezeket az olvasókat megfelelően felkészítették, és minden leírást ellenőriztek. Az olvasók konszenzusos alapon osztályozták a könyveket és személyes kommentárokat írtak róluk, az objektivitás és a szubjektivitás gazdag keverékét nyújtva. A Whichbook számára kiválasztott címeknek 1995 óta, papírkötésű könyvben megjelent szépprózá-

nak vagy verseknek kell lenniük és letölthetők a <http://www.openlibraries.net> címről.

A Whichbook olvasói egyetlen gomb megnyomásával eljutnak az adott könyvet állományában tartó könyvtár OPAC-jának szerző-cím szintű oldalára, olyanok számára is lehetővé téve a kölcsönözhető könyvek 24-órás megtalálását, akik nem járnak könyvtárba, vagy nehezen mennének el oda. A könyvtári rendszerek szállítói ugyanakkor szükségesnek látták, hogy a be nem iratkozott felhasználók egy-egy belső csatoló útján a beiratkozással kapcsolatos információk oldalaira jussanak. Ott, ahol nincsen a könyvtárnak OPAC-ja, más könyvtárak OPAC-jaiba kerültek a rekordok, vagy az önkormányzatok honlapjain helyezték el azt az e-mail címet, telefonszámot, amelyen a kölcsönzés felől érdeklődni lehet.

A Whichbook 2002 októberében indult és 2003 májusára havi 10 ezer felhasználója volt, amiben segített a médiában való jelenlét és a levelezőlapokon történő reklámozás. A szolgáltatást könyvtárosok továbbképzésére is használják, így nagy a szakmai tekintélye is. Érdekes viszont, hogy az országos napilapoknak és a számítástechnikai magazinoknak küldött sajtóközlemények nem keltettek figyelmet. Az on-line közösség viszont felfigyelt a Whichbookra.

(Koltay Tibor)

Lásd még 133, 136, 142, 154, 157-158, 169